

Войтовська О. В., здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна
Науковий керівник – Зарішняк І. М., канд. пед. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Сучасні здобувачі вищої освіти – це молоді люди, які мають потенціал для подальшого інтелектуального розвитку та відображають найважливіший ментальний потенціал сучасного суспільства, формуючи особливу соціальну групу – студентство. Студентський вік – це період формування цілісної картини світу, зміни цінностей, зумовлених особливостями цього періоду. Тож звернення до з'ясування ціннісних орієнтацій і мотивів студентів у зазначеному контексті є вельми актуальним.

Для з'ясування цінностей сучасних студентів перед нами поставили завдання розкрити характерні особливості студентського віку, пов'язані із ціннісно-мотиваційною складовою їх особистості й порівняти ціннісні орієнтації сучасних студентів із їх попередниками.

На думку А. А. Нефедьєвої, час навчання у закладі вищої освіти збігається з другим періодом юності чи першим періодом зрілості, який характеризується складністю формування рис особистості [1 с. 1]. Характерною особливістю морального розвитку в цьому віці є посилення свідомих мотивів поведінки. Ті якості, яких повністю не вистачало в середній школі – відданість, рішучість, наполегливість, незалежність, ініціативність, самовладання – помітно посилюються. Зростає інтерес до моральних питань: цілей, способу життя, обов'язку, любові, вірності тощо [2].

Студентський вік – це відображення ранньої дорослості. Термін «дорослість» багатогранний. Відомий радянський психолог Б. Г. Ананьєв свого часу зазначав, що настання зрілості людини як особистості (фізична зрілість), особистості (громадянська), суб'єкта пізнання (психічна зрілість) і праці (працездатність) не збігається за часом [2].

Під час перебування в університеті майбутні студенти формують риси особистості, що характеризують позитивне ставлення до суспільно прийнятих норм, зростає інтроверсія особистості, що зазвичай супроводжує активізацію розумової діяльності та підвищення її ефективності. Необхідною умовою успішної діяльності студента є розвиток нових особливостей навчання в університеті, усунення почуття внутрішнього дискомфорту та блокування можливості конфлікту з навколишнім середовищем.

На думку Б. Г. Ананьєва, саме на студентський вік припадає один з головних сенситивних періодів у розвитку здібностей і водночас найбільший відсоток найвищих темпів психічного розвитку [2]. Сенситивний період – це стадія найбільшої пластичності сприйняття до зовнішніх впливів. Студент, як і кожна окрема людина, має соціально-біологічну природу. Важливою його складовою є ціннісно-мотиваційна готовність приймати зовнішні впливи, тобто студенти мають внутрішнє свідоме ставлення до прийняття зовнішніх впливів, доброзичливе ставлення до «стимулу», бажання поповнити початковий багаж знань, умінь, наявність певних навичок у певній галузі науки та діяльності.

Одним із головних завдань університету є надання молодим людям своєчасної, психологічно обґрунтованої, ефективної допомоги та підтримки в оптимальний період психологічної готовності студентів. Студенту університету потрібні спілкування, поради та роз'яснення, хороший приклад. Необхідно стимулювати його пізнавальні інтереси, прививати його зацікавленість до наукової творчості, розвивати власний світогляд, плавно впроваджувати у світ практичні проблеми різних видів діяльності. Навчальний процес університету для студентів виконує не тільки культурно-технічну функцію, але й допомагає досягти усвідомлення, чим саме потрібно займатися в житті. Розвиток інтелекту та особистості, здатності до навчання, постійне самовиховання – величезна сила студентського віку. Студентські роки з соціально-психологічної та психолого-педагогічної позиції являють собою багатогранну структуру формування особистості [3].

Студент у процесі організації свого життя виступає як система «самоорганізації», що характеризується здатністю розвивати мету, поведінку та методи діяльності [3].

Динамічне життя висуває високі вимоги до моральної надійності людини, яка в найважчих, несподіваних ситуаціях повинна приймати оптимально гуманні рішення та вчиняти морально гідні вчинки. Сьогодні, в добу ускладнення духовно-моральних проблем, суспільна мораль стає силою, коли вона проникає в особистість студента. Вирішення економічних проблем часто стикається з моральною невідповідністю людей. Виховання повноти відповідальності, соціальної активності, здатності до самодисципліни та самоорганізації для кожного учня є важливим фактором формування особистості. Що глибше студент усвідомлює соціальну значимість своїх обов'язків, то вищий рівень його соціальної зрілості [4, с. 62].

Психологічна особливість студентів – прагнення до майбутнього, побудова та реалізація життєвих планів. Тож центральним психологічним новоутворенням студентського віку є прагнення до самовизначення та побудова життєвих планів на майбутнє.

Для студента основним заняттям на період навчання в університеті є навчальна та професійна діяльність. Тому показники ставлення до навчання, до його успішності, мотиви навчальної діяльності – ось найважливіші критерії соціального становлення людини [5, с. 47].

Однак варто відзначити одну особливість. За даними багатьох соціологічних та психологічних досліджень, сучасне покоління студентів докорінно відрізняється від своїх попередників. Сучасні студенти виросли під час переходу від індустріального суспільства до інформаційних та соціально-економічних реформ [2]. Завдяки цьому молоде покоління має високий ступінь адаптованості до мінливих умов і водночас сприйнятливим до їх негативних складових. Сучасні студенти віддають перевагу Інтернету з величезною кількістю сайтів, які їм потрібні не лише для розваг, а й для навчання. Найпопулярнішими є такі соціальні мережі, як Instagram, Facebook, TikTok тощо. За словами самих студентів, сучасний здобувач вищої освіти повинен прагнути до нових знань, оскільки для нього створені всі необхідні умови, також має бути чуйним, допомагати однокурсникам, мати цілеспрямованість, навички спілкування, активно брати участь у житті університету та вести здоровий спосіб життя [1, с. 3].

Тож ціннісні орієнтації сучасного студента мають спільне із попередниками пов'язане із свідомими мотивами поведінки, активізацією і підвищенням ефективності розумової діяльності, здатністю до самоорганізації. Новоутворенням студентського віку є професійне самовизначення особистості. Відрізняються сучасні студенти критичністю мислення, багатозадачністю, самоповагою, глобальністю мислення і твердою життєвою позицією [6].

Очевидно, що без радикальної трансформації системи вітчизняної освіти неможливо досягти значних якісних змін в інтелектуальній сфері життєдіяльності суспільства, впровадити нове мислення у суспільну свідомість. Безперечно, існує необхідність моделювати ціннісно-мотиваційні орієнтації студентів. Дуже важливою сьогодні, і під час підготовки до університету, є орієнтація на успіх у житті – професійна орієнтація студента [5, с. 48].

Отже, варто зазначити, що портрет сучасного студента в університеті варто розглядати як багатогранну, динамічну, сприйнятливую, творчу особистість, досить амбітну, яка не боїться ризикувати, та постійно перебуває в пошуку та відкритті чогось нового.

Список використаних джерел

1. Нефедьева А. А. Психологический портрет современного студента в общеобразовательном процессе. *Вестник науки и образования*. 2015. № 3. С. 35–37.

2. Ананьев Б. Г., Бодалева А. А. Психология и проблемы человекознания. М. : Издательство «Институт практической психологии». Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996.
3. Особистість студента і соціокультурне середовище університету в суспільному контексті. *Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. 2 червня 2017 р.*, м. Київ. Київ, 2017. 153 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/III_Vseukr.konf_05-2019_Zbirnyk.pdf (дата звернення 27.04.20).
4. Кобзева Н. И. Социально-психологический портрет современного студента. *Современные исследования социальных проблем*. 2011. № 4. С. 61–65.
5. Таловская Н. А., Самигуллина Г. Ю. Психологический портрет современного студента. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2010. № 3. С. 47–48.
6. Сучасний студент Донецького національного університету імені Василя Стуса, який він? URL: <https://news.donnu.edu.ua/2019/11/18/suchasnyj-student-doneczkogo-nacziionalnogo-universytetu-imeni-vasylyya-stusa-yakuj-vin/> (дата звернення 30.04.20).

Гончаренко С. В., практичний психолог
КЗ «НВК: ЗШ I–II ступенів – лицей № 7 ВМР»
Заступ Н. А., соціальний педагог
КЗ «НВК: ЗШ I–II ступенів – лицей № 7 ВМР»

МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Актуальною проблемою сучасної системи освіти є спрямування учнів на вироблення позитивної мотивації та підвищення інтересу до навчання. Для реалізації цього завдання розглянемо більш детально термін «мотивація» та на основі цього визначимо найефективніші шляхи її формування.

Вивченням питання мотивації у педагогіці та психології займалися М. І. Алексєєва, Б. Ф. Баєв, Л. І. Божович, Н. Воронова, П. А. Гончарук, В. Кириленко, Т. А. Матис, А. К. Маркова, М. Лук'янова та інші [1; 3; 5]. Аналіз літературних джерел свідчить про відсутність єдності у визначенні поняття «мотивація». Зокрема, під поняттям «мотивація» розуміють кілька психологічних явищ, а саме:

– систему факторів або сукупність причин, які спрямовують людину до виконання певних дій чи бездіяльності, спонукають до активності;